

XALQARO AUDIT STANDARTLARI ASOSIDA AUDITNI TASHKIL QILISH

Ravshanova Laylo Ilhom qizi

(O'zbekiston Respublikasi Bank-moliya

akademiyasi magistranti,

elektron pochta manzili: l

ayloravshanova2001@gmail.com)

Annotatsiya: Ushbu maqolada moliyaviy hisobot auditining maqsadi, auditorning mijoz oldidagi xat-majburiyati, auditning ishchi hujjatlarini tuzish, auditorlik tekshiruvi, moliyaviy hisobot auditida qonunlar va me'yoriy hujjatlari haqida ma'lumot berilgan.

Kalit so'zlar: Moliyaviy hisobot auditining maqsadi, auditorning mijoz oldidagi xat-majburiyati, auditning ishchi hujjatlarini tuzish, auditorlik tekshiruvi, moliyaviy hisobot auditida qonunlar va me'yoriy hujjatlari.

Аннотация: В данной статье представлена информация о цели аудита финансовой отчетности, о письменных обязательствах аудитора перед клиентом, о составлении рабочих документов аудита, о законодательных и нормативных актах аудита аудиторской, бухгалтерской отчетности.

Ключевые слова: Цель аудита финансовой отчетности-письменное обязательство аудитора перед клиентом, составление рабочей документации аудита, проведение аудита, законодательные и нормативные акты по аудиту финансовой отчетности.

KIRISH

Mamlakatimizda raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish bo'yicha ko'plab ishlar olib borilmoqda. Iqtisodiyotning turli tarmoqlarini jadal rivojlantirish o'z o'z navbatida, sug'urta faoliyatida turli xil xavflarning paydo bo'lish tezligini oshirish yuboradi. Axir, har qanday rivojlanish yangi-yangi noaniqliklarning paydo bo'lishi mubolag'a qiladi. Rivojlangan mamlakatlar tajribasiga ko'ra, uy egasi subyektlar uchun risklarni sug'urtalash eng to'g'ri harakatlardan biri hisoblanadi. Gap shundaki, bu sug'urta boshqa usullarga qaraganda arzonroq va salbiy oqibatlarni qoplashga imkon beradi, alohida ta'kidlash kerak, foydalanish juda qulay deb hisoblanadi. Auditorlik tashkilotlari faoliyatining huquqiy va me'yoriy-huquqiy bazasining bir qismi sifatida audit standartlari muhim o'rin tutgan holda, u ushbu kasbning amaliyoti ekanligini aytdi muayyan standartlarni o'rnatadi. Shuning uchun respublikamizning auditi milliy standartlarni ishlab chiqishga alohida e'tibor qaratilmoqda. Auditning milliy standartlarini ishlab chiqishda xalqaro standartlarga tayanib. Respublikamizda ishlab chiqilayotgan auditning milliy standartlari, avvalo, O'zbekistonda shakllangan iqtisodiy madaniyat va xo'jalik boshqaruvi uslubiga mos bo'lishi kerak.

ADABIYOTLARNI TAHLILI VA USLUBI:

Moliyaviy hisobot auditining maqsadi

Moliyaviy hisobot auditining maqsadi auditorga moliyaviy hisobot barcha muhim jabhalarda moliyaviy hisobotni taqdim etish bo'yicha belgilangan kontseptual asosga muvofiq tayyorlanganligi to'g'risida o'z fikrini bildirish imkoniyatini berishdir. Auditorlik xulosasini tayyorlashda undagi iboralar qo'llaniladi: "to'g'ri va haqiqat bilan aks ettiring "yoki" barcha muhim jabhalarda haqiqat bilan taqdim etilgan." Ikki atama bir-biriga to'g'ri keladi. Auditorlik xulosasi moliyaviy hisobotga bo'lgan ishonchni oshirganiga qo'shimcha ravishda, foydalanuvchi ushbu xulosani kelajakda sub'ektning barqaror ishlashiga ishonch kafolati, shuningdek sub'ekt rahbariyati tomonidan mukammal va samarali ish yuritish sifatida ko'rib chiqa olmaydi. Auditor xalqaro buxgalterlar Federatsiyasi tomonidan e'lon qilingan "axloq kodeksi"ga rioya qilishi shart.. Auditor auditni xasga muvofiq o'tkazishi kerak. Ular tushuntirishlar va boshqa

materiallar shaklida taqdim etilgan tegishli qo'llanma va asosiy printsiplardan, shuningdek zarur muolajalardan iborat. Auditor moliyaviy hisobotning sezilarli darajada buzilishiga olib keladigan vaziyatlar bo'lishi mumkinligini tan olib, auditni ma'lum darajada rejalashtirishi va amalga oshirishi kerak. Masalan, odatda auditor sub'ekti Auditor xasga muvofiq audit o'tkazishi kerak. Ular tushuntirishlar va boshqa materiallar shaklida taqdim etilgan tegishli qo'llanma va asosiy printsiplardan, shuningdek zarur muolajalardan iborat. Auditor moliyaviy hisobotning sezilarli darajada buzilishiga olib keladigan vaziyatlar bo'lishi mumkinligini tan olib, auditni ma'lum darajada rejalashtirishi va amalga oshirishi kerak. Masalan, odatda auditor sub'ekt rahbariyatining taqdimotlarini isbotlash uchun dalillarni topishni nazarda tutadi va bu taqdimotlarni so'zsiz to'g'ri deb hisoblamaydi. "Audit doirasi" atamasi muayyan vaziyatlarda audit maqsadiga erishish uchun zarur bo'lgan auditorlik protseduralarini anglatadi. XAS talablariga muvofiq auditni o'tkazish uchun zarur bo'lgan audit protseduralari auditor tomonidan XAS, tegishli professional organlarning talablari, amaldagi Qonunchilik, me'yoriy hujjatlar va kerak bo'lganda audit to'g'risidagi shartnoma shartlari va audit to'g'risidagi bitim talablarini hisobga olgan holda hisobot taqdimoti belgilanishi kerak.. XASga muvofiq audit ko'rib chiqilayotgan moliyaviy hisobotda umuman jiddiy xatolar bo'lmasligi uchun zarur bo'lgan ishonchliligini ta'minlash maqsadida amalga oshiriladi. Kerakli ishonchlilik-bu auditor ko'rib chiqilayotgan moliyaviy hisobotda umuman jiddiy og'ishlarga ega emas degan xulosaga kelishi uchun zarur bo'lgan auditorlik dalillarini to'plash bilan bog'liq tushuncha. Oqilona ishonchlilik tushunchasi umuman audit jarayonida ishtirok etadi. Shu bilan birga, auditor tomonidan muhim xatolarni aniqlash imkoniyatiga ta'sir qiluvchi auditga xos cheklovlar mavjud. Bunday cheklovlar quyidagi omillardan kelib chiqadi: testlardan foydalanish; Bundan tashqari, auditor tomonidan fikrni shakllantirish bo'yicha olib borilgan ishlar kasbiy fikrlash, xususan, quyidagilar bo'yicha fikr yuritishga g'amxo'rlik qiladi:

(a) auditorlik tekshiruvining tavsifi, davomiyligi va hajmi kabi dalillarni to'plashda;

(b) to'plangan auditorlik dalillari asosida tuzilgan xulosalar, masalan, moliyaviy hisobotlarni tayyorlashda sub'ekt rahbariyati tomonidan berilgan baholarning asosililigini aniqlash

NATIJA VA MUHOKAMA

Bundan tashqari, mavjud dalillarning ishonchligiga ta'sir qilishi mumkin bo'lgan cheklovlar mavjud, bu sizga moliyaviy hisobotning alohida nuqtalari bo'yicha xulosa chiqarish imkonini beradi (masalan, o'zaro bog'liq tomonlar o'rtasidagi bitimlarga nisbatan.). Bunday hollarda, ayrim tekshiruvlarning xalqaro standartlari, individual tasdiqlarning tavsifiga ko'ra, quyidagilar mavjud bo'lmaganda tegishli auditorlik dalillarini taqdim etish uchun aniq tartiblarni belgilaydi; (a) odatda aytilgan xavf darajasidan yuqori bo'lgan muhim xatolar xavfini oshiradigan odatiy bo'lmagan holatlar; yoki (b) muhim xato sodir bo'lgan har qanday belgi. Auditor moliyaviy hisobot bo'yicha xulosani shakllantirish va xabardor qilish uchun javobgar bo'lishiga qaramay, moliyaviy hisobotni tayyorlash va taqdim etish uchun javobgarlik sub'ekt rahbariyatida qoladi. Moliyaviy hisobotlarning auditi sub'ektni boshqarishni taqdim etiladigan moliyaviy hisobot uchun javobgarlikdan ozod qilmaydi. Audit o'tkazish shakllarining uslubiy xususiyati tufayli uni ko'pincha audit o'tkazish texnikasi deb ham atashadi. Auditni o'tkazish vaqtiga, auditda ishlatiladigan resurslar hajmi va turiga, uni amalga oshirish usullariga qarab auditning turli shakllari ajratiladi. Auditning davomiyligiga qarab, audit quyidagi turlarga bo'linadi:

1.	Dastlabki	auditorlik	tekshiruvi;
2.	Joriy	auditorlik	tekshiruvi;
3.	Yakuniy	auditorlik	tekshiruvi.

Dastlabki audit hali boshlanmagan ishlarni nazorat qilishni nazarda tutadi. Bunday auditni o'tkazishdan maqsad keyinchalik barcha turdagi xato va qoidabuzarliklarning oldini olishdir. Korxona va tashkilotlarda dastlabki audit asosan mehnat munosabatlari, moddiy va moliyaviy resurslar bo'yicha amalga

oshiriladi. Ekspertizani o'tkazish usuli nuqtai nazaridan auditorlik tekshiruvlari bo'ysunuvchi turlarga bo'linadi:

- kamomad va xatolarning aybdorlarini qidirish;
- xo'jalik tortishuvi;
- iqtisodiy tahlil.

Auditorlik tekshiruvlari manbalari nuqtai nazaridan ikkiga bo'linadi:

1. Hujjatli tekshirish;
2. Haqiqiy tekshirish.

Auditdan oldin auditorlik guruhi rahbari tomonidan dastur ishlab chiqiladi, unda quyidagilar ko'rsatilgan:

- auditning maqsadi;
- korxonaning asosiy uchastkalari va buxgalteriya bo'limlari tekshiruvga topshirildi;
- guruh a'zolari o'rtasida vazifalarni biriktirish;
- tekshirish boshlanishi va tugash muddati va davomiyligi

XULOSA

Respublikamiz mustaqilligi tufayli iqtisodiy islohotlar bosqichma-bosqich amalga oshirish, bozor iqtisodiyotining huquqiy asoslari, demokratik davlat qurish va rivojlantirish uchun sharoitlar yaratildi. Shunday qilib ushbu jarayonda bozor iqtisodiyotining ob'ektiv qonunlari va toifalari birgalikda auditorlik ishlarining talablari asosida jahon mamlakatlaridagi hisob integratsiyaga erishish uchun huquqiy baza yaratilmoqda. Shuningdek, jamiyat hayotidagi ijobiy o'zgarishlarni hisobga olgan holda ulardan ijobiy foydalanishda. Bu borada mamlakatimizda iqtisodiy rivojlanishning ustuvorligi yo'nalishlar aniq belgilangan, iqtisodiyot va xo'jalik yurituvchi subyektlar faoliyati liberallashtirishda katta ishlar olib borilmoqda.

Fundamental iqtisodiy islohotlarni amalga oshirish jarayonida buxgalteriya hisobi va bozor iqtisodiyoti munosabatlari auditining nazariy, tashkiliy va amaliy jihatlar talablar asosida ko'rib chiqilishi kerak. Uning nazariy, amaliy, iqtisodiy nazoratni

huquqiy jihatlar bilan birgalikda amalga oshiradigan auditorlar tayyorlash va qayta tayyorlash ham tub iqtisodiy islohotlarning tarkibiy qismidir bu ko'rinadigan haqiqat. Iqtisodiy islohotlarning asosiy ijrosi bozor iqtisodiyotining huquqiy asoslarini yaratish nuqtalardan biridir.

Bozor infratuzilmasini yaratish va uning faoliyatini bevosita tezlashtirish huquqiy-me'yoriy bazani rivojlantirishga bog'liq. Bozor infratuzilmasi Auditorlik tashkilotlari faoliyatini tashkil etish muhim tarkibiy qismlardan biri hisoblanadi amalga oshirish va ishlab chiqishda huquqiy va me'yoriy-huquqiy bazaga muhim e'tibor qaratish lozim.

Auditorlik tashkilotlari faoliyatining huquqiy va me'yoriy-huquqiy bazasining bir qismi sifatida audit standartlari muhim o'rin tutgan holda, u ushbu kasbning amaliyoti ekanligini aytdi muayyan standartlarni o'rnatadi. Shuning uchun respublikamizning auditi milliy standartlarni ishlab chiqishga alohida e'tibor qaratilmoqda. Milliy Audit ularning standartlarini ishlab chiqishda xalqaro standartlarga tayanilmoqda. Respublikamizda ishlab chiqilayotgan auditning milliy standartlari, birinchi navbatda, O'zbekistonda shakllantirildi bu iqtisodiy madaniyat va biznesni boshqarish uslubiga mos kelishi kerak.

ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. O'zbekiston Respublikasining «Auditorlik faoliyati to'g'risida»gi Qonuni (yangi tahriri) 2000 y. 26 may. //Soliqlar va bojxona xabarlar, 2000 yil 13 iyun.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2007 yil 4 apreldagi "Auditorlik tashkilotlari faoliyatini yanada takomillashtirish hamda ular ko'rsatayotgan xizmatlar sifati uchun javobgarlikni oshirish to'g'risida"gi PQ-615-sonli Qarori;
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2008 yil 2 iyuldagi "Auditorlik tashkilotlarining moliyaviy barqarorligini oshirish yuzasidan qo'shimcha choratadbirlar to'g'risida"gi PQ-907-sonli Qarori.

4. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "2011-2015 yillarda respublika moliya-bank tizimini yanada isloh qilish va barqarorligini oshirish hamda yuqori xalqaro reyting ko'rsatkichlariga erishishning ustuvor yo'nalishlari to'g'risida"gi Qarori. 26.11.2010., PQ-1438-son.

Internet manbalari:

1. [www. gaap.ru](http://www.gaap.ru) (Xalqaro buxgalteriya standartlari).
2. www. cip.com (Xalqaro Sertifikatli Buxgalter).
3. www.aicpa.org (American Institute of Certified Publik Accountants).
4. www.iaps.org (Xalqaro audit amaliyoti standartlari).